

XITOIDA IJTIMOY SOHALARNI MOLIYALASHTIRISHNING MUAMMOLARI VA YECHIMLARI

Alimqulov Uyg'un Muzaffarovich

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi tinglovchisi Jizzx shahar kasb – hunar maktabi o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari

Annotatsiya: *Xitoyning ijtimoiy sektori ichki yoki xalqaro miqyosda Xitoy davlatining siyosiy tuzilishi bilan chambarchas bog'liq bo'lgan qadriyatlar to'plamini aks ettiradi. Ular g'arb institutlari qo'llab-quvvatlaydigan o'ziga xos demokratik va axloqiy moyilliklarni aks ettirishi shart emas. Aksincha, ular XKP siyosiy falsafasiga singib ketgan Xitoyning global kelajak haqidagi qarashlarini namoyish etadi. Ushbu me'yorlar odatda G'arb hukmronlik qiladigan nutqqa zid bo'lishi mumkin, ammo Xitoyning global miqyosda o'z ta'sirini kengaytirishga urinishi.*

Kalit so'zlar: *Ijtimoiy soha, iqtisodiy islohat, ijtimoiy korxona, xususiy tadbirkorlik.*

Xitoyning ijtimoiy tuzilishi imperator Xitoy feodal jamiyatidan to hozirgi davrgacha bo'lgan keng qamrovli tarixga ega . Chjou sulolasidan boshlangan Xitoy zodagonlari bor edi . Biroq, Song sulolasidan keyin kuchli davlat idoralari merosxo'r emas edi. Buning o'rniga ular imperatorlik imtihon tizimi, Konfutsiy tafakkuriga asoslangan yozma imtihonlar orqali tanlab olindi va shu bilan irsiy aristokratiyaning kuchini susaytirdi.

Imperator Xitoy mamlakatni to'rtta kasb yoki sinfga bo'lib, imperator ularni boshqargan. Bu davr mobaynida ushbu tizimni yo'q qilishga urinishlar bo'ldi. Ijtimoiy harakatchanlikka erishish qiyin yoki ba'zan deyarli imkonsiz edi, chunki ijtimoiy sinf birinchi navbatda shaxsning o'ziga xosligi bilan belgilanadi. Ko'tarilish uchun juda qiyin yozma imtihondan o'tish kerak edi. Ko'pchilik muvaffaqiyatsizlikka uchradi, ammo butun oilasi o'tganlar uchun mavqei ko'tarildi.

Song sulolasi davrida ijtimoiy tuzilmada qonun bilan mustahkamlangan aniq bo'linish mavjud edi. Biroq, oddiy odamlar boylik orttirish orqali jamiyatda ko'tarilishlari mumkin edi. Imperator imtihonidan o'tish yoki resurslarni xayriya qilish orqali odamlar zodagonlarga kirishlari mumkin edi . Yuan sulolasi davrida oddiy aholi uchun qonun himoyasi kamaygan. Ammo zodagonlarga ko'proq imtiyozlar berildi. Yuan sulolasi ham quldorlikning o'sishini ko'rdi , chunki qul maqomi meros bo'lib qoldi. Hozirgi vaqtda oddiy odamlar uchun yangi siyosat oddiy aholi maqomidagi turli toifalarni ham meros qilib oldi. Ming sulolasi, Yuan sulolasi davrida amalga oshirilgan siyosat bilan solishtirganda, oddiy aholi uchun toifalar sonining kamayishini ko'rdi. Qolgan uchta toifa irsiy bo'lib, ular orasida harakat qilishni deyarli imkonsiz qildi. Gentry ham ikki turga bo'lingan. Qing sulolasi tomonidan dehqonlareng hurmatli tabaqa sifatida ko'rilgan.

Savdogarlar zodagon maqomini sotib olmasalar, maqomlari ancha past edi.1978 yilda Xitoyda o'tkazilgan iqtisodiy islohot davrida ishchilar sinfi sezilarli darajada o'sa boshlaganligi

sababli, mamlakatda ijtimoiy tuzilma ko'p o'zgarishlarga duch keldi. 21-asrda Xitoyda ijtimoiy tuzilma bandlik va ta'limga ko'proq tayanadi, bu esa fuqarolarga ko'proq ijtimoiy harakatchanlik va erkinliklarga ega bo'lish imkonini beradi.

So'nggi yigirma yil ichida ijtimoiy tadbirkorlik butun dunyoda sezilarli sur'atga ega bo'ldi. Biroq, SE ta'riflari kengdan torgacha. Keng kontseptualizatsiya notijorat, biznes yoki davlat sektorlarida yoki ular bo'ylab amalga oshiriladigan innovatsion ijtimoiy qiymat yaratuvchi faoliyatni ta'kidlaydi. Tor ta'rif ostida, ijtimoiy tadbirkorlik odatda notijorat sektoridagi tadbirkorlik va innovatsion faoliyat jarayoni va natijalarini anglatadi.

Xitoyda ijtimoiy tadbirkorlikning rivojlanishi hali boshlang'ich bosqichida bo'lib, akademik e'tiborni jalb qilmaydi. Olimlar bu masalani uning kontseptual chegaralarini belgilash, harakatlantiruvchi kuchlarini aniqlash va rivojlanish landshaftlarini belgilash orqali o'rgandilar. Biroq, ularning bir nechta sifat yoki miqdoriy usullardan foydalangan holda masalaning empirik tahlilini taqdim etgan va ularning hech biri bu hodisani Xitoyning notijorat sektoridagi an'anaviy hamkasblari bilan ijtimoiy tadbirkorlikni solishtirish orqali o'rganmagan. Ijtimoiy tadbirkorlik notijoratlarini Xitoyda an'anaviy notijorat tashkilotlariga qanchalik "kuchli muqobil" sifatida tushunish mumkin? Ijtimoiy tadbirkorlik Xitoyning notijorat sektori duch keladigan rivojlanish muammolariga, masalan, moliyaviy resurslarning etishmasligi va partiya-davlatning fuqarolik jamiyatidan ustunligi kabi qanday yo'llar bilan samarali javob beradi? Ushbu maqola sifatli amaliy tadqiqot yondashuvidan olingan empirik ma'lumotlarni tahlil qilish orqali ushbu ko'p o'rganilmagan savollarga dastlabki javoblarni berishga intiladi.

Xususiy tadbirkorlik sub'ektlarining gullab-yashnashi ko'p jihatdan ijtimoiy investitsiyalar sektorining rivojlanishiga bog'liq bo'lib, u xususiy tadbirkorlik sub'ektlarini moliyalashtirishning asosiy fondini ta'minlaydi. So'nggi yillarda Xitoyda ijtimoiy (ta'sirli) investitsiyalarning eksperimental holatlari paydo bo'ldi, bu esa XKni rivojlantirish uchun investitsiyalarning yangi manbasini ta'minlaydi. Xususiy jamg'armalar (ularning aksariyati yakka tartibdagi korxonalar yoki tadbirkorlarning mablag'larini jalb qiluvchi korporativ jamg'armalar) Xitoyda investitsiya ta'siri sohasida eng muhim o'yinchilarga aylanmoqda. Narada jamg'armasi, Xitoy ijtimoiy tadbirkorlar jamg'armasi, Leping ijtimoiy tadbirkor jamg'armasi va Live Foundation kabi bir nechta korporativ jamg'armalar Xitoyda xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashda etakchi rol o'ynaydi. Shu bilan birga, xalqaro investitsiya institutlari ham Xitoyda xususiy tadbirkorlik sub'ektlarini mablag' bilan ta'minlash uchun ta'sirchan investitsiya usulidan foydalanmoqda. Masalan, LGT Venture Philanthropy Xitoydagi uchta xususiy korxonaga sarmoya kiritadi: kichik fermerlar uchun arzon va samarali tomchilatib sug'orish tizimini ta'minlovchi Driptech, fermerlarga bozorga kirishni ta'minlaydigan Shangrila Farms va Jamoatchilik va atrof-muhit masalalari instituti. ommaviy ifloslanishning asosiy sabablarini aniqlaydi va yo'q qiladi. Bundan tashqari, Ford jamg'armasi va Gonkongda joylashgan SOW Asia kabi bir qancha xorijiy fondlar ham Xitoyda SENi qo'llab-quvvatlashda faol rol o'ynaydi. Garchi ushbu ta'sir ko'rsatadigan investitsiya tashabbuslarining aksariyati miqyosda nisbatan kichik bo'lib qolsa-da, ular Xitoyda KTning kelajakdagi rivojlanishi uchun istiqbolli tendentsiyani taklif qiladi.

So'nggi bir necha yil Xitoyning notijorat sektorida ijtimoiy tadbirkorlik paydo bo'lganiga guvoh bo'ldik, bu erda asosiy fuqarolik tashkilotlarining rivojlanishi avtoritar siyosiy-ijtimoiy rejimdan kelib chiqadigan moliyaviy va institutsional to'siqlar bilan uzoq vaqt davomida cheklanib qolgan. Yangi hodisa SE Xitoydagi nodavlat notijorat tashkilotlariga hayotiylik kiritadimi yoki yo'qmi degan savolni tug'diradi, chunki oldingi tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy tadbirkorlik ko'plab G'arb jamiyatlarida odatiy notijorat tashkilotlariga "kuchli muqobil" sifatida paydo bo'lgan. Venchuan zilzilasidan keyingi ofatdan keyingi qurilish ushbu savolni o'rganish uchun tegishli tadqiqot kontekstini taqdim etadi, chunki zilziladan vayron bo'lgan hududlardagi boshlang'ich jamoat tashkilotlari tomonidan ofatdan keyingi rekonstruksiya ko'proq ta'sir ko'rsatish uchun turli xil SELar boshlangan.

SEning odatiy holatini chuqur o'rganish asosida mualliflar SEning rivojlanish dinamikasi va uning Xitoyning asosiy NNTlarning rivojlanish og'riqlarini engish potentsiali bo'yicha bir nechta dastlabki xulosalar chiqaradilar. Avvalo, ijtimoiy tadbirkor notijorat tashkilotlarining falokatdan keyingi tiklanishda ishtirok etish usuli, maqsadlar, tashkiliy tuzilma, operatsion model, resurs bazasi, sheriklik va hamkorlikni aniqlash nuqtai nazaridan ko'plab innovatsiyalarda namoyon bo'ladigan odatiy notijorat tashkilotlarining yondashuvidan farq qiladi. barqarorlik, boshqaruv, foyda taqsimoti va ijtimoiy ta'sirni kengaytirish. Ikkinchidan, Xitoyning notijorat sektoridagi SE hali boshlang'ich bosqichida bo'lgan nodavlat notijorat tashkilotlari oldida turgan rivojlanish to'siqlarini samarali hal eta olmadi. Biroq, o'tgan yillar Xitoyda ijtimoiy tadbirkorlik uchun ekotizimni mustahkamlashning yangi tendentsiyasiga guvoh bo'ldi. Jumladan, xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga ko'maklashuvchi yangi qonunlar va siyosatlar e'lon qilindi, boshlang'ich nodavlat notijorat tashkilotlari o'rtasida tadbirkorlik ruhi va ishbilarmonlik ko'nikmalarini oshirishga qaratilgan ijtimoiy tadbirkorlik o'quv dasturlari ishga tushirildi va kerakli moliyaviy kapitalni ta'minlash uchun ijtimoiy (ta'sirli) investitsion amaliyotlar boshlandi. SE. Shubhasiz, bu barcha yangi tashabbuslar birgalikda yanada qulay institutsional muhitni yaratishi mumkin, bunda Xitoyda ko'proq fuqarolik guruhlari o'nlab yillar davomida Xitoyning ijtimoiy sektorida ishlashga to'sqinlik qilgan o'jar kasalliklarni engish uchun istiqbolli yondashuv sifatida ijtimoiy tadbirkorlikni qabul qilishlari mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR;

1. Sutia Kim Alter, "Ijtimoiy korxona modellari va ularning missiyasi va pul munosabatlari", Aleks Nikols (tahr.), Ijtimoiy tadbirkorlik: Barqaror ijtimoiy o'zgarishlarning yangi modellari, Oksford, Oksford universiteti nashriyoti, 2006, 205-230-betlar.
2. Raymond Dart, "Ijtimoiy tadbirkorlikning qonuniyligi", notijorat boshqaruvi va etakchilik, jild. 14, 2004 yil, 4-son, 411-424-betlar.
3. Elizabeth Chell, "Ijtimoiy tadbirkorlik va tadbirkorlik", Xalqaro kichik biznes jurnali, jild. 25-son, 2007 y., 5-26-betlar; Janelle A Kerlin, "Ijtimoiy tadbirkorlikning global paydo bo'lishining qiyosiy tahlili", Voluntas, jild. 21, 2010 yil, 2-son, 162-179-betlar.

4. Xiaomin Yu, "Xitoydagi ijtimoiy korxona: harakatlantiruvchi kuchlar, rivojlanish naqshlari va huquqiy asoslari", Ijtimoiy korxona jurnali, jild. 7, 2011 yil, 1-son, 9-32-betlar.
5. Xiaomin Yu va Kaijie Ding "Shehui qiye de fazhan lujin: guoji bijiao yu Zhongguo jingyan" (Ijtimoiy tadbirkorlikning rivojlanish yo'li: Xalqaro taqqoslash va Xitoy tajribasi), Zhongguo xingzheng guanli (Xitoy davlat boshqaruvi), jild. 8, 2011 yil, 12-24-betlar.
6. Jak Defurni va Shin-Yang Kim, "Sharqiy Osiyoda ijtimoiy tadbirkorlikning rivojlanayotgan modellari: mamlakatlararo tahlil", Social Enterprise Journal, Vol. 7, 2011 yil, 1-son, 86-111-betlar; Xiaomin Yu, "Xitoydagi ijtimoiy korxona: harakatlantiruvchi kuchlar, rivojlanish naqshlari va huquqiy asoslari", art. cit.; Xiaomin Yu va Kaijie Ding, "Shehui qiye de fazhan lujin: guoji bijiao yu Zhongguo jingyan" (Ijtimoiy tadbi)
7. Guowuyuan bangongting (Xitoy Davlat Kengashining Bosh boshqarmasi), Guowuyuan bangongting guanyu zhengfu xiang shehui liliang goumai fuwu de zhidao yijiang (Davlat kengashining ijtimoiy kuchlardan xizmatlarni davlat xaridlari bo'yicha Bosh boshqarmasining tsivilizatsiyasi), 213-sentabr, 20.
8. Xiaojing Yu, "Shehui qiye zhengce de bentuhua lujin" (Ijtimoiy tadbirkorlik bo'yicha mahalliyashtirilgan siyosat yo'nalishi), Gongyi shibao (Filantropiya Tayms), 2015 yil 22 iyul.
9. Britaniya Kengashi, "Ijtimoiy tadbirkorlik dasturi," <https://www.britishcouncil.cn/en/programmes/society/social-enterprise-programme> (2016-yil 19-fevralda kirish mumkin).
10. Ijtimoiy tadbirkorlik tadqiqot markazi, Pekin universiteti Fuqarolik jamiyatini o'rganish markazi, 21st Century Business Herald, 21st Century Social Innovation Research Center va Pensilvaniya universiteti ijtimoiy siyosat va amaliyot maktabi (2013), "Zhongguo shehui qiyeang shehui ying fash baogao" (Xitoy ijtimoiy korxonasi va Ijtimoiy ta'sir investitsiyalarini rivojlantirish hisoboti), 2013 yil mart.